

Valtuustoaloite / Raahen kaupungin hankintaohjeen uudistaminen / valtuutettu Jani Eteläaho, Kokoomuksen valtuustoryhmä

Kaupunginhallitus 07.12.2021 § 449

1083/00.01.04/2021

Valmistelija Hankintapäällikkö Leena Räsänen

Valtuutettu Jani Eteläahon esittämä Raahen Kokoomuksen valtuustoryhmän valtuustoaloite 23.8.2021:

Raahen Kaupunki on alueellisesti merkittävä tavaroiden ja palveluiden ostaja. Kaupunki käyttää hankintoihinsa raahelaisilta palkansaaajilta ja yrityksiltä kerättyä rahaa. Hankintoja tekevien virkamiesten velvollisuus on pyrkiä tekemissään hankintapäätöksissä raahelaisten kannalta mahdollisimman hyvään lopputulokseen, joka käytännössä tarkoittaa nykyisin pyrkimystä mahdollisimman alhaiseen hintaan. Onnistunut hankinta ei kuitenkaan välttämättä aina perustu yksiselitteisesti pelkkään halvimpaan hintaan vaan hankinnoilla on usein muitakin vaikutuksia, jotka voivat muuttaa kokonaisuutta niin, että hinnaltaan edullisin tarjous ei välttämättä aina ole raahelaisten kannalta pitkällä tähtäimellä järkevin vaihtoehto.

Esitämme, että Raahen Kaupungille laaditaan uusi hankintaohje, jossa otetaan nykyistä paremmin huomioon kaupungin hankintojen alueelliset kokonaisvaikutukset.

Kaupungin on noudatettava hankinnoissaan hankintalakia. Hankintalaki ei kuitenkaan yksiselitteisesti velvoita kaupunkia valitsemaan palveluntuottajaa pelkästään halvimman hinnan perusteella, vaan kaupunki voi halutessaan painottaa kilpailutuksissa myös muita tekijöitä, kuten hankittava palvelun elinkaarikustannuksia, sekä työllisyys- ja ympäristövaikutuksia. Laadittavassa uudessa hankintaohjeessa kaupungin tekemiä hankintoja tulee tarkastella nykyistä laajemmin, esimerkiksi painottamalla alueen työllisyysnäkökulmaa ja mahdollisia ympäristövaikutuksia. Raahelaisten kannalta on sitä parempi mitä enemmän veronmaksajien euroista jää pyörimään paikallistalouteen. Uuden hankintaohjeen tulee helpottaa paikallisten yritysten osallistuminen julkisiin hankintoihin, eli esimerkiksi mahdollistaa isojen hankintojen pilkkominen niin, että nykyistä pienemmät yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuihin.

Kaupunki voi ja sen velvollisuus on omilla hankinnoillaan tukea paikallista elinvoimaa, eli yrittäjyyttä, työllisyyttä ja palveluiden säilymistä. Monet palvelut joita kaupunki voi käyttää nykyistä enemmän omassa toiminnassaan ovat luonteeltaan sellaisia, jotka palvelevat myös yksityisiä kuluttajia ja siten osaltaan parantavat koko kaupungin palvelutasoa. Esimerkiksi Suomalainen kirjakauppa lopetti toimintansa Raahessa alkuvuodesta 2020. Nyt kaupunkiin on juuri avattu uusi kirjakauppa, joka

on todella tervetullut lisä kaupungin palveluvalikoimaan. Kirjakaupan kaltaisten erikoisliikkeiden säilyminen kaupungissa ei ole itsestäänselvyys. Raahelaisten yritysten tarjoamalla palveluvalikoimalla on suora yhteys myös kaupungin vetovoimaan asuinpaikkana.

Hankintaohjeen uudistaminen ei kuitenkaan tarkoita, että paikallinen yritys voisi jatkossa yli hinnoitella palvelunsa, vaan sitä että pelkkä hinta ei ole enää ainoa ratkaiseva tekijä palveluntuottajan valinnassa. Parhaimmillaan uusi hankintaohje voi toimia kaupungin elinvoimaisuuden tukena kahteen suuntaan. Sillä voidaan yhtäältä kasvattaa paikallisten yritysten toimintaa ja toisaalta houkutella muualla toimivia yrityksiä perustamaan uusia toimipaikkoja Raahen. Hankintaohjeen uudistaminen ja julkistaminen on myös tervetullut viesti alueen yrityksille kaupungin myönteisestä suhtautumisesta paikalliseen yrittäjyyteen.

Hankintapäällikkö Leena Räsänen vastaus 1.12.2021:

Raahen kaupunki noudattaa hankintoja tehdessään hankintalakea ja kaupunginvaltuuston 30.1.2017 hyväksymää hankintastrategiaa sekä pienhankintaohjeita.

Hankinnat on hankintalain mukaan kilpailutettava taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin.

Hankintoja suoritetaan hyvin harvoin ainoastaan hinnan perusteella, koska hankintalaki edellyttää, että valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta. Kun tarjousten valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus, valintaperuste voi olla halvin hinta, edullisimmat kustannukset tai paras hinta-laatusuhde.

Jos muissa kuin tavarahankinnoissa käytetään kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, on tätä koskevat perustelut esitettävä hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Perustelulla tehdään läpinäkyväksi se, miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankittavassa kokonaisuudessa. Jos valintaperusteena on halvin hinta, silloin laatu on otettu huomioon hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, tarjoajan soveltuvuusvaatimuksissa tai muuten hankinnan kohteen kuvauksessa. Kustannuksiltaan edullisimmalla ratkaisulla tarkoitetaan myös muuta kuin varsinaista hankintahintaa, esimerkiksi elinkaarikustannuksia. Kun vertailuperusteena on paras hinta-laatusuhde, käytetään vertailussa laadullisia tekijöitä, jotka liittyvät yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Tällaisia tekijöitä voivat olla esim. kustannustehokkuus, käyttökustannukset tai toimitukseen liittyvät näkökulmat jne. Laatuvertailutekijöinä voivat olla myös hankintasopimuksen toteutukseen liittyvän henkilöstön pätevyys ja kokemus.

Hankintoja koskevat yleiset periaatteet on todettu hankintalain 3 §:ssä, joka edellyttää hankintayksikköä kohtelemaan hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimimaan avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen kaikissa hankinnoissa.

Tarjouspyyntö tai muut hankinta-asiakirjojat tulee lain mukaan laatia siten, että hankinnan kohteen määrittely ei missään vaiheessa aseta tarjoajia epätasa-arvoiseen asemaan. Tarjoajien ja tarjousten arvioinnissa tasapuolisuusvaatimus edellyttää, että asetetut vaatimukset koskevat samalla tavoin kaikkia tarjoajia. Ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava julkisissa hankinnoissa samalla tavalla riippumatta ehdokkaiden tai tarjoajien kansallisuudesta tai alueellisesta sijoittautumisesta. Syrjimätön kohtelu edellyttää siten myös, että eri paikkakunnilta olevia ehdokkaita tai tarjoajia kohdellaan samalla tavoin kuin esimerkiksi oman kunnan yrityksiä. Hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta suosivia tai syrjiviä. Tarjouspyyntöön ei lain mukaan voi asettaa hankinnan kriteeriksi mitään kriteeriä, joka on selvästi omaa paikkakuntaa / paikkakunnan yritystä suosiva. Sijaintiin perustuvat kriteerit eivät ole hankintalain sallimia kriteerejä, koska ne syrjivät muualle sijoittuneita tarjoajia ja rajoittavat näin vapaan kilpailun syntymistä.

Voimassa olevan hankintastrategian yhtenä arvona on kuntalähtöisyys, joka tarkoittaa hankintojen sosiaalisten vaikutusten huomioon ottamista, eli alueen työllisyyden ja elinvoiman huomioimista hankintoja tehtäessä. Hankinnat pyritään aina tekemään siten, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Hankintoja pilkotaan pienempiin kokonaisuuksiin, jotta myös alueen yritykset pääsevät osallistumaan tarjouskilpailuun. Raahen kaupunki ei aina automaattisesti hyödynnä julkishallinnon yhteishankintayksikön, Hanselin kilpailutuksia, vaan pyrkii kilpailuttamaan kokonaisuuksia itse, jos alueella on paikallisia toimijoita, potentiaalisia tarjoajia, joilla on tarpeeksi resursseja suorittaa hankittavan kokonaisuuden toimittamisesta. Näin toteutetaan hankintastrategiaan kirjattua kuntalähtöisyyttä, mutta ei rikota hankintalain määräystä syrjimättömästä kohtelusta.

Jotkut Raahen kaupungin hankinnat ovat volyymeiltään niin suuria, että paikallisten tarjoajien kyky suoriutua niiden vaatimuksista ei valitettavasti riitä, silloin saatetaan hyödyntää Hanselin yhteiskilpailutuksia, jotka yleensä ovat kaupungille kustannustehokas tapa tehdä hankintoja. Pienillä tai keskisuurilla yrityksillä on aina kuitenkin mahdollista tehdä tarjouksia ryhmittymänä, eli tarjota yhdessä, jos yksin eivät pysty tarjouspyynnön vaatimuksia täyttämään.

Paikallisia yrityksiä on tälläkin hetkellä kaupungin vuosisopimustoimittajina, ja hankintoja tehdään niistä vuosisopimusten mukaisissa hankinnoissa. Myös pienhankinnoissa, jotka eivät kuulu minkään vuosisopimuksen piiriin on mahdollista hyödyntää paikallisten erikoisliikkeiden palveluja.

Raahen kaupungin hankintastrategia pohjautuu Raahen kaupungin strategiaan ja tulee päivitettäväksi uuden kaupunkistrategian ja vuonna 2020 julkaistun kansallisen julkisten hankintojen strategian pohjalta vuoden 2022 aikana. Hankintastrategian päivittämisen jälkeen päivitetään myös Raahen kaupungin pienhankintaohjeet.

Raahen kaupungin hankintapalvelujen tahtotila hankintoja tehtäessä on edistää alueen elinvoimaa ja huomioida alueen yritysten mahdollisuudet tarjota tuotteita ja palveluja, tätä toteutetaan kaikissa hankinnoissa, hankintalain sallimissa rajoissa.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Nurkkala Ari

Päätösesitys

Esitetään kaupunginvaltuustolle:

Annetaan valtuustoaloitteeseen hankintapäällikkö Leena Räsäsen valmistelema vastaus.

Todetaan asia aloitteena loppuun käsitellyksi.

Päätös

Hyväksyi esityksen.